

povedali: on namerava čim preje izpodgrebsti tla rodoljubnemu (?) učiteljstvu, ali je prisiliti, da se odreče svoji zastavi. Ker pa ta zistem to hoče, moramo se nehote vprašati, ali bi bil kaj takega zistem zamogel hoteti **pri redovnikih?** Pri onih učiteljih, do katerih ne bi bila pristopna, ker so jo odločno odbijali, zlobna pangermanska politika. In tu se nam skoro vriva velika misel: ali pa že ni ležalo v tem velikonemškem načrtu, da se odpravijo te ugledne redovniške šole, katerih ne bi mogel napasti pangermanski volk, kakor zamore svobodne učitelje lajike? In naša narodna vzgoja, ali bi ne bila varniša nego pa je zdaj, ko preži na naše učiteljsvo ta velika nevarnost? —

Ali hočemo polemizovati s tem člankom? Hočemo li naštetiti ona dejstva, vsled katerih so se porodili „Slomškarji“? Hočemo li podati natančnejšo sliko o onem ponemčevalnem sistemu, o onej ponemčevalni metodi, katera vlada po naših samostanskih šolah? Ne in zopet ne!

Takemu članku, ki ga je pisal človek, ki ima pravico soditi o slov. učiteljstvu in njega delovanju toliko, kakor slepec o barvah, pač ni vredno odgovarjati. Kadar bode pa mož prišel s suhimi fakti na dan, kadar bo prinesel in obelodanil statistiko, na podlagi katere se bo pa s številkami dalo dokazati, kako sistematično potujčuje slovensko učiteljstvo slovenski narod s tem, da stremi za potujčevanje istega s tem, da se odtujače raznim narodnim društvom, da ne podpira domačega slovstva, domačega časopisja, — no potem bomo pa govorili in sicer jasno in — odločno.

Sklepamo pa s srčno željo, da, ako vam je ljub mir in ako hočete, da ne stopimo tudi v Istri v oni položaj slovenskega razkola, kako n. pr. na Kranjskem ali pa na Goriškem, in tu bode razkol usodnega pomena za slovenski oziroma hrvaški narod — prenehajte z objavljjanjem takih pamfletov. Slovensko učiteljstvo je v prvih vrstah narodnih delavcev in gorje slovenskemu narodu, ako prisilite to nesebično učiteljstvo, da se umakne s pozorišča narodnega dela, potem bo slovenski narod kmalu lahko klical: morituri vos salutant.

Pravim isterskim narodnjakom pa polagamo na sree, da zapirajo duri takim obskurnim lističem, kakor je ravno ta „Novi list“, ker struna, ako je prenapeta — poči.

Po volitvah.

III.

Pri ravnokar minulih deželnozborskih volitvah hrepenela je doseči klerikalna stranka absolutno večino v dež. zboru, dobro zavedajoča se, ako dobi večino v deželnem zboru, pride ji v roko tudi deželni odbor in deželni šolski svet. Če bi pa dobili klerikalci na ta način absolutno večino v svoje roke, imeli bi tudi vplivno moč v vseh okrajnih šolskih svetih, okrajnih cestnih zastopih itd., kajti tu bi klerikalno gospodarstvo imenovalo le take kimovce, ki bi se slepo klanjali absolutnim diktatorjem ljubljanskih klerikalcev. In ko bi se te klerikalne želje v istini izpolnile, no, potem bi nastopili kmalu ono pot, ki je tako na široko in globoko razvožena v blaženi Španski, kjer vozijo razni patri, blagoslovljeni in neblagoslovljeni, svoja težko obložena kola, v katera vpregajo revno paro, alfabetnega kmeta. Potem bi se tudi nad slovenskim učiteljstvom kmalu izpolnilo ono klerikalno grozilo, ki ga je pred dobrim letom objavila ultra-klerikalna „Koblenser Zei-

tung“, pisoča: „Der Schulmeister von Sadova wird immer gefrässiger, und es ist im höchsten Grade nothwendig, dass man ihm endlich den moralischen Brotkorb etwas höher hängt“. Narodna napredna stranka, zavedajoča se dobro, da bi bila absolutna klerikalna večina v deželnem zboru smrt in pogin slovenskega naroda, omejila se je le na to, da ohrani svoj „status quo“, kajti ona je dobro vedela, da ni v stanu prodreti v kmečkih občinah, kjer odločuje nerazsodno, vsled sistematičnega prepiranja klerikalni stranki vdano kmetsko ljudstvo.

Z ozirom na ravnokar navedena fakta se ni čuditi, da je učiteljstvo — po „svojej ogromni večini“ — kakor se je „Slovenec“ v nekem članku izrazil — stopilo v boj proti klerikalni stranki in se nagnilo v „pretežni večini“ v tabor narodno-napredne stranke.

Klerikalna stranka si je bila zbog svoje brutalne, nobenega, še tako umazanega sredstva se poslužujoče agitacije, tako gotova absolutne zmage, da se je že iz javne tajnosti dalo posneti, katere mandate so imeli takorekoč v žepu. Računali so tako-le: Šestnajst kmetskih mandatov in najmanj dva, oziroma tri mestne mandate. Toda Bonaventura in dr. Žlindra sta obračala, Bog — katerega ime se je ravno ob času volitev tolikokrat zlorabljalo — je pa obrnil. Prvi račun so jima prekrižali zavedni volilci vipavsko-idrijskega okraja. In ravno tu lahko z vso sigurnostjo trdimo, da je tu bila klerikalna domišljavost ravno s pomočjo narodno-naprednega učiteljstva poražena, torej s pomočjo one mase, „ki ima na svoji strani ali najslabše elemente med ljudstvom, ali pa nobenega“.

In ko je videla klerikalna stranka, da ji cvetje ne gre tako v plodovje, kakor si je domišljeval neomejeni diktator iz Ovijačeve palače, treba se je bilo zagnati z vso silo na mesta, držec se one stare, a vendar vedno nove prislovice: Namen posvečuje sredstva.

Kakor si je svoje dni dr. Šusteršič izkopal sam svoj politični grob z znano afero žlindre, istotako se je oropala klerikalna stranka, na naše dobro, toda nerazsodno ljudstvo najhujše delujočega orožja „vera je v nevarnosti“, ko se je zvezala s socialno demokracijo v Idriji — ki je prehodnica anarhizma in kateri je vera „postranska stvar“, katera sploh ne pripoznava nikake verske dogme, torej je v tej zadevi popolnoma indeferentna. In stranka, katera zataji svoje najsvetejše načelo, katera izpodkoplje takorekoč lastnoročno svoj temelj, taka stranka nima več pravice do obstoja. Na podlagi tega bomo tudi brezobzirno pobijali vsako kričanje in hlinjenje klerikalne stranke, kadar pride pred ljudstvo, bodisi v obliki škofovega pastirskega pisma, bodisi v obliki članka, priobčenega v „Domoljubu“, da je „vera v nevarnosti“.

Vero je vrgla klerikalna stranka med „staro šaro“.

Zmes.

XXXIII.

Moj prijatelj dr. Lampek je pred kratkim nekaj »Zmesi« postavil v »Slovenca« v »kotiček za liberalce«. Prevelika čast g. doktorček! V uvodnih člankih in noticah sicer trdi vselej »Slovenec«, da ne znamo misliti, zdaj nam pa vsaj nekaj pameti že priznava. No, sčasoma še uteg-